

Warszawa, 22 czerwca 2018 r.

Stowarzyszenie Sieć Obywatelska

Watchdog Polska

ul. Ursynowska 22/2

02-605 Warszawa

220/BW/SOWP/2018/KBTBW

Ministerstwo Cyfryzacji

**OPINIA SIECI OBYWATELSKIEJ WATCHDOG POLSKA
DO KOMUNIKATU KOMISJI EUROPEJSKIEJ DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW
"ZWALCZANIE DEZINFORMACJI W INTERNECIE:
PODEJŚCIE EUROPEJSKIE"
(KOMUNIKAT Z 26 KWIETNIA 2018 R.)**

W związku z przygotowaniem stanowiska Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów "Zwalczanie dezinformacji w internecie: podejście europejskie" (komunikat z 26 kwietnia 2018 r.), stowarzyszenie Sieć Obywatelska Watchdog Polska (dalej: "Stowarzyszenie") pragnie przedstawić niniejszym opinię.

I. Przynajmniej przede wszystkim zgodzić się należy z diagnozą potrzeby działania na rzecz zwalczania dezinformacji w debatach publicznych. W Komunikacie przedstawiono definicję dezinformacji jako "możliwe do zweryfikowania nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd informacje, tworzone, przedstawiane i rozpowszechniane w celu uzyskania korzyści gospodarczych lub wprowadzenia w błąd opinii publicznej, które mogą wyrządzić szkodę publiczną". Wspomniana szkoda publiczna obejmuje zagrożenia dla demokratycznych procesów politycznych i kształtowania polityki oraz dla dóbr publicznych, takich jak ochrona zdrowia obywateli UE, środowisko naturalne lub bezpieczeństwo. Zaznaczono przy tym, że dezinformacja nie obejmuje błędów sprawozdawczych, satyry i parodii ani wyraźnie oznaczonych stronicznych wiadomości i komentarzy

Sposobami zwalczania dezinformacji mają być m.in. poprawa przejrzystości jeżeli chodzi o pochodzenie, sposoby tworzenia, finansowania, rozpowszechniania i ukierunkowywania informacji w celu umożliwienia obywatelom oceny treści, do których uzyskują dostęp w internecie, oraz w celu ujawnienia ewentualnych prób manipulacji opinią, jak również wspieranie wiarygodności informacji poprzez wskazywanie, czy można im ufać, w szczególności z pomocą zaufanych podmiotów

sygnalizujących oraz poprzez poprawę identyfikowalności informacji i uwierzytelnianie wpływowych dostawców informacji.

II. Stowarzyszenie w niniejszej opinii pragnie, przede wszystkim, zwrócić uwagę na znaczenie dostępności informacji i dokumentów, wytworzonych przez szeroko pojęte władze publiczne oraz na dostępność informacji odnoszących się do działalności władz publicznych. Kwestii tej, w ocenie Stowarzyszenia, nie poświęca się zbyt wiele uwagi w dyskusjach nt. dezinformacji, co znajduje wyraz w zaprezentowanym Komunikacie.

Standardem współczesnych państw demokratycznych jest udostępnianie społeczeństwu informacji o funkcjonowaniu podmiotów publicznych. Choć prawo do informacji publicznej tradycyjnie łączone jest z funkcją kontrolną i antykorupcyjną, sprowadzającą się do kontrolowania działalności szeroko pojętych władz publicznych, to realizacja prawa do informacji służy także budowaniu podmiotowości członków i członkiń społeczeństwa, a także realizacji i ochronie innych praw człowieka. W tym względzie bardziej efektywna realizacja prawa do informacji służyć może przeciwdziałaniu dezinformacji. Dobrze poinformowane społeczeństwo jest mniej podatne na uleganie dezinformacji.

Efektywne udostępnianie informacji przez podmioty publiczne (władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne i gospodarujące środkami publicznymi), zarówno na szczeblu państw członkowskich UE, jak i na szczeblu instytucji wspólnotowych stanowi istotny instrument w zwalczaniu dezinformacji. Z jednej strony umożliwia bowiem na weryfikowanie pojawiających się w debacie publicznej nieprawdziwych lub wprowadzających w błąd informacji, z drugiej zaś wypełnia lukę informacyjną, której istnienie może stymulować pojawianie się dezinformacji.

II. Kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania dezinformacji ma zatem zapewnienie dostępności w internecie najbardziej aktualnych i adekwatnych informacji przez władze publiczne. Działania Unii Europejskiej powinny więc zmierzać do poprawienia standardu udostępniania informacji publicznej przez podmioty publiczne w internecie.

Obserwujemy, że pomimo rozwoju technologii i digitalizacji współczesnego świata, władze publiczne nie korzystają z posiadanych możliwości i zasobów żeby zwiększyć dostępność w internecie informacji o swoim funkcjonowaniu. Zarazem dostępność informacji *online* pozwala w szybki, prosty, bezkosztowy i bezwnioskowy sposób na zapoznanie się z interesującymi społeczeństwo materiałami.

Sprawy sądowe, prowadzone przez Stowarzyszenie, jak i doświadczenia naszych partnerów zagranicznych¹, pokazują problemy z dostępnością informacji o prowadzonych procesach decyzyjnych. Deficyt informacji w tym zakresie może stanowić pole do pojawiania się dezinformacji.

Budowanie nowego, szerszego standardu jawnego działania władz publicznych powinno być ukierunkowane na to, aby udostępniane informacje odpowiadały potrzebom społecznym (aby zatem władze publiczne reagowały na potrzeby i udostępniały istotne ze społecznego punktu widzenia dane) oraz odpowiedniej prezentacji informacji (w przetwarzalnej maszynowo formie, w otwartych formatach, umożliwiającą zapoznanie się z informacjami także osobom z niepełnosprawnościami).

---

¹ *Jak powinna wyglądać jawność życia publicznego – dyskusja międzynarodowa*
<https://siecobywatelska.pl/wygladac-jawnosc-zycia-publicznego-dyskusja-miedzynarodowa/>

III. Stowarzyszenie pragnie także wskazać na problem funkcjonowania prasy (tytułów prasowych) wydawanych przez władze publiczne, zwłaszcza na szczeblu lokalnym, co wypacza istotę prasy pełniącej funkcję kontrolną². Pomimo, że temat wielokrotnie był sygnalizowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich³, wciąż istnieje praktyka wydawania prasy przez jednostki samorządu terytorialnego (lub ich jednostki organizacyjne tudzież samorządowe osoby prawne) wobec braku jednoznacznego ustawowego zakazu.

Funkcjonowanie tytułów prasowych, wydawanych przez jednostki samorządu terytorialnego, może skutkować u odbiorców błędnym wrażeniem, że owe tytuły prasowe pełnią funkcję kontrolną i są krytyczne wobec działań władz lokalnych, podczas gdy media te znajdują się w oczywistym konflikcie interesów.

Dyskusja poświęcona dezinformacji i prace nad stanowiskiem Rządu do zaprezentowanego Komunikatu Komisji Europejskiej są odpowiednim momentem, aby odnieść się do potrzeby wprowadzenia zakazu wydawania prasy przez władze publiczne (bezpośrednio lub pośrednio) i zasygnalizować potrzebę stworzenia na szczeblu wspólnotowym standardu w tej mierze. Ma to istotny wpływ zarówno w działaniach na rzecz zwalczaniu dezinformacji, jak i zapewnieniu realizacji funkcji kontrolnej prasy, czyli kwestiach fundamentalnych dla funkcjonowania państw demokratycznych.

IV. Problem zwalczania dezinformacji jest szerokim zagadnieniem i dotyczy nie tylko informacji wytwarzanych przez podmioty publiczne lub informacji odnoszących się do tych podmiotów. Niemniej istnieje potrzeba kompleksowego podejścia do tego zagadnienia.

Stowarzyszenie ma zatem nadzieję, że zarówno potrzeba zapewnienia efektywnej realizacji prawa do informacji dla przeciwdziałania dezinformacji, jak i potrzeba istnienia zakazu wydawania tytułów prasowych przez władze publicznych (oraz wspólnotowego standardu w tej mierze), staną się przedmiotem dyskusji w związku z pracami nad stanowiskiem Rządu w sprawie przedmiotowego Komunikatu Komisji Europejskiej.

*Katarzyna Batko-Tołuć, Bartosz Wilk - członkowie
zarządu Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska*

---

² Zob. *Czy lokalna gazeta może być niezależna?* <https://siecobywatelska.pl/12552/>

³ RPO: *samorządy nie powinny wydawać prasy, ale jedynie biuletyny informacyjne* <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-samorzady-nie-powinny-wydawac-prasy-jedynie-biuletyny-informacyjne>